

**SANOAT KORXONALAR MA'MURIY BINOLARIDA
ENERGIYADAN OQILONA FOYDALANISH**

Zulunov Muhridin Kamoliddin o`g`li

Andijon mashinasozlik inistituti Elektratexnika fakulteti ETEA-yo`nalishi

4-kurs talabasi

Axmadaliyev Nodirbek Muhammadzokir o`g`li

Andijon mashinasozlik inistituti Elektratexnika fakulteti ETEA-yo`nalishi

4-kurs talabasi

Annotatsiya: *Bugungi kunda dunyodagi ko`pchilik rivojlangan va rivojlanayotgan mamlakatlar uchun barcha turdagi resurslardan, xususan energiya, xom-ashyo va materiallardan samarali foydalanish masalasi dolzarb hisoblanadi. O`zbekiston, tabiiy resurslarga boy mamlakat sifatida energiya tejaydigan texnologiyalarni rivojlantirish va keng joriy etishga, energiya resurslaridan samarali foydalanishda innovatsion yondashuvlarni qo`llashga manfaatdor.*

Kalit so`zlar: *energiya resurs, energiya samarador, sanoat korxonasi, energiya tejamkor, energetika*

Resurslardan energiya samarador foydalanish tamoyili nafaqat kelajak avlod uchun energiya zahiralarni iqtisod qilish, balki mahsulotning tannarxini pasaytirish, shuningdek mahalliy korxonalarining ichki va jahon bozorlaridagi raqobatbardoshligini oshirishga qodir, bu esa o`z navbatida iqtisodiyotning o`shishiga yordam beradi. Sanoat korxonalarining energiya samaradorligini oshirish” loyihasi 2011-yildan buyon amalga oshirilmoqda. Loyiha doirasida 30 dan ortiq sanoat korxonasi Xalqaro taraqqiyot uyushmasi va O`zbekiston tijorat banklari hisobidan ajratilgan imtiyozli kreditlarga ega bo`ldi. Ushbu korxonalar elektr energiyasi va tabiiy gaz iste`mol hajmini qisqartirish kabi qator qulayliklardan foydalanmoqda. Mamlakatimizda loyiha doirasida jami energiya

samaradorligini oshirish bo'yicha 82 subloyiha amalga oshirilmoqda. Hisob-kitoblarga ko'ra, ushbu loyihalarning muvaffaqiyatli bajarilishi natijasida mamlakatimiz bo'yicha

yiliga 500 million kVt/soat elektr energiyasi va 187,7 million kub metr tabiiy gaz tejalar. Mamlakatimizda sanoat korxonalarining energiya samaradorligini oshirish, energiya tejamkor texnologiyalar va qayta tiklanuvchan energiya manbalarini tatbiq etishga alohida e'tibor qaratilmoqda. Xususan, mazkur loyihadoidirasida sanoat korxonalarini samarali boshqarish tizimini takomillashtirilayotgani ishlab chiqarishda raqobatbardoshlikni ta'minlashga xizmat qilmoqda. Ya'ni sarf-xarajat kamayib, mahsulot sifati yaxshilanmoqda. Bunda, ayniqsa, yoqilg'i-energetika resurslaridan oqilona foydalanishga qaratilgan innovatsiya loyihalari keng qo'llanilayotgani yaxshisamara berayotir. Sanoat korxonalaridagi mamuriy binolarida energiyani har qanday turidan foydalanishda eng optimal varyantlardan yoki optimal yechimlardan foydalana bilishimiz kerak. Masalan bironta sanoat korxonasi mamuriy binosini energiyadan qanday foydalanayotganini aniqlangandan so'ng unga yechim izlanadi. Agar bino eskirgan bo'lsa, u sariflayotgan energiya talab qilingandan yuqori darajada bo'lsa, bu binoni energiya istemol qilishni tubdan rekonstruksiya qilish lozim yoki o'rniga energiya tejavchi yangi qurilmalar (istemolchilar) qo'ygan afzalroq xisoblanadi.

Sanoat korxonalaridagi mamuriy binolari energiyadan oqilona foydalanish, sanoat tarmog'ining eng muhim bo'limi hisoblanadi. Bu turlar bilan bog'liq ishlab chiqarish jarayonlarida energetika sohasidagi innovatsion texnologiyalar va mahsulotlarni ishlab chiqarish uchun xavfsiz, samarali va qulay usullar qo'llanilishi kutiladi. Energiya iste'moli ko'payib borayotgan jamiyatda, energiya taqdimoti muammolariga echim topish uchun korxonalar va boshqa tashkilotlar energiya iste'molini optimallashtirish, energiyani samarali foydalanishni ta'minlash uchun innovatsion yondashuvlar qo'llab-quvvatlanishi zarurdir. Energiyadan oqilona foydalanish shu maqsadga erishish uchun juda muhimdir. Bu esa energiyani tejamkorlikka aylantirib, texnikaviy jarayonlarni rivojlantiradi

va sanoat korxonalari uchun qulay sharoitlar yaratadi. Bu esa faoliyatning samaradorligini oshiradi va ekologik muammolar bilan kurashishni yengillashdiradi.

Energiyadan oqilona foydalanishning bir necha yo'nalishi mavjud bo'lib, shu jumladan quvvatli texnologiyalar (masalan, avtomatlashtirilgan tizimlar), energiya taqdimoti optimallashtirish, energiya xarajatlarini kamaytirish (energiya saqlash vositalari), alternativ energiya manbalari (jismoniy va quvursinli yaxlitlarni ishlatish) kabi yo'nalishlarda amalga oshiriladi. Sanoat korxonalari ma'muriy binolarida energetikani oqilona foydalanishi bu sohasida mutaxassis kadrlarni kasb etib olganlik ham juda muhim ahamiyatga ega. Sifatli kadrlarni rivojlantiruvchi dasturlar orqali yangi innovatsion texnologiyalardan foydalangan holda mahsulotlarni ishlab chiqarish imkonini beradigan ma'rifiy kapacitallarga ega bo'ladi.

Mamlakatimizda loyiha doirasida jami energiya samaradorligini oshirish bo'yicha 82 subloyiha amalga oshirilmoqda. Hisob-kitoblarga ko'ra, ushbu loyihalarning muvaffaqiyatli bajarilishi natijasida mamlakatimiz bo'yicha yiliga 500 million kVt/soat elektr energiyasi va 187,7 million kub metr tabiiy gaz tejaladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. "Industrial Energy Management: Principles and Applications" by Kenneth E. Case
2. "Energy Management in Industrial Facilities: A Guide for Managers and Engineers" by Matthew J. C. Haines
3. "Industrial Energy Management: Refining, Petrochemicals, and Gas Processing Techniques" by Kenneth E. Case
4. "Energy Management Handbook" by Wayne Turner and Steve Doty
5. "Energy Management in Business: The Manager's Guide to Maximizing and Sustaining Energy Reduction" by Joseph Lopes